

Razi University

Linguistics Society of Iran

The Investigation of Grammatical Category and Syntactic Position of “tjəman”, a Modality Marker in Kalhori Kurdish

Tahereh Jafari¹, and Shoja Tafakkori Rezaei²

1. M.A. Student of Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: taherehjafari79@gmail.com
2. Corresponding Author, Associate Professor of Linguistics, Department of English Language and Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: sh.tafakkori@razi.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 22 Nov 2023

Received in revised form: 12 Feb 2024

Accepted: 13 Feb 2024

Published online: 22 Sep 2024

Keywords:

modality,
modal adverb,
epistemic modality,
Kalhori Kurdish,
Cinque's spec-based approach.

Modality in different languages can be expressed through different grammatical categories such as modal adjectives, modal adverbs, modal auxiliaries, and modal lexical verbs. This descriptive-analytic study aims to determine grammatical category and syntactic position of “tjəman” in Kalhori Kurdish, using Cinque's spec-based approach (2004). One of the researchers' linguistic intuition, as the native speaker of Kalhori Kurdish, was helpful in providing and analyzing the relevant data. Based on facts such as “its optional presence in the sentences”, “not receiving negative prefixes”, “not occurring with subjunctive mood”, along with “its placement necessarily after evaluative adverbs”, it was revealed that “tjəman” belongs to the category of adverbs. By assuming that there is an epistemic modality projection above the tense phrase projection, the specifier of epistemic modality projection was shown to be the syntactic position of “tjəman” in this language. Finally we have argued that Cinque's spec-based approach provides an adequate framework for specifying grammatical status and explaining syntactic behavior of this linguistic element in Kalhori Kurdish.

Cite this article: Jafari, T., & Tafakkori Rezaei, Sh. (2024). The investigation of grammatical category and syntactic position of “tjəman”, a modality marker in Kalhori Kurdish. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 12 (3), 43-58. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.9890.1736> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.9890.1736>

Publisher: Razi University

Introduction

Modality in different languages is used to express a proposition and can be conveyed through various devices, such as modal adjectives, modal adverbs, modal auxiliaries, and modal lexical verbs. The purpose of this study is to determine the grammatical category and syntactic position of “*t̤əman*” as a modality marker in Kalhuri Kurdish, using Cinque’s spec-based approach (2004). Various approaches have been adopted to determine the syntactic position of adverbs. Some consider adverbs as adjuncts, which can enter the sentence structure wherever they are produced, while others believe the position of adverbs is the specifier of the projections that dominate verbal projections.

In the latter approach, Cinque (2004) proposes that sentence structure consists of about thirty functional projections, with the specifiers of these projections being the syntactic positions of adverbs, including modal adverbs. In his spec-based approach, Cinque assumes a fixed position for adverbs, and the displacements that sometimes occur in the adverb order relative to other sentence constituents result from the movement of those constituents above the adverbs. Palmer (1999; 2001) considers epistemic modality a subset of propositional modality, which explains the speaker’s attitude toward the status of a proposition. The term “*t̤əman*,” meaning “as if,” appears to function as an epistemic modality adverb. The findings of this investigation may be significant for researchers studying the Kurdish language or other Iranian languages, as they explore different modality markers in relation to the thirty different kinds of projections that Cinque proposes for sentence structure, helping to determine their syntactic position.

Givón (1995), Palmer (1999), and Narrog (2005) classify modality into three conceptions: it is the semantic information about the speaker’s attitude towards their speech; it extends beyond the propositions in the speech; or it is a device to distinguish truth from falsehood. These three concepts, collectively, provide a comprehensive definition of modality. Portner (2009) further defines modality as a linguistic phenomenon that enables discussion about, or based on, unreal situations.

Many studies have been conducted to explore different aspects of modality. Karimi (2005) classifies adverbs into high and low adverbs. Despite proposing a linear order for adverbs, she considers them adjuncts that enter the sentence structure wherever possible. Taleghani (2008) investigated the syntactic position of “*shaayad*” and “*baayad*” in Persian, identifying “*baayad*” as having both epistemic and root modality meanings, while “*shaayad*” functions solely as an epistemic adverb. Labbafan Khosh and Darzi (2015) studied the grammatical category and syntactic position of “*baayad*” and “*shaayad*.” Considering its two different meanings, they concluded that the position of the epistemic “*baayad*,” like “*shaayad*,” is the specifier of epistemic modality, while the position of root “*baayad*” is the head of root modality.

Materials and Methods

Using a descriptive-analytic method, this research aimed to determine the grammatical category and syntactic position of “*t̤əman*” as a modality marker in Kalhuri Kurdish, according to Cinque’s spec-based approach (2004). One of the researchers, a native speaker of Kalhuri Kurdish, relied on their linguistic intuition to provide and analyze relevant data. First, based on Palmer’s classification (1999; 2001), it was established that “*t̤əman*” is an epistemic modality marker. The main analysis was divided into two parts: analyzing the grammatical category of this modality marker and determining its syntactic position.

To determine the category of “*t̤əman*,” we compared its behavior with that of adverbs to establish whether it functions as an adverb. We considered several behavioral criteria, including its optional presence in the sentence, its inability to receive negative prefixes, its incompatibility with the subjunctive mood, and its required placement after evaluative adverbs. Following this, Cinque’s spec-based approach (2004) was applied to determine the syntactic position of this

modal adverb.

As previously mentioned, Cinque proposes that sentence structure comprises thirty different functional projections, with their specifiers serving as the positions of various kinds of adverbs. In his approach, Cinque suggests that the projection of epistemic modality dominates the tense phrase, while the projection of root modality is dominated by the tense phrase and dominates the negative phrase. The analysis then investigated the placement of “*ţ̂əman*” concerning this hierarchical order and, finally, examined its position as a modal epistemic adverb in relation to other words that function as the heads of root projections.

Results and Discussion

This study aimed to determine the grammatical category and syntactic position of “*ţ̂əman*” as a modality marker. Based on Palmer’s classification of mood, it was concluded that this element functions as an epistemic modality marker, which is used in certain propositions to add the meaning of "supposition" to the sentence. The analysis revealed that “*ţ̂əman*” shares several common features with adverbs, such as its optional presence in sentences, its inability to receive negative prefixes, its incompatibility with the subjunctive mood, and its necessary placement after evaluative adverbs. These findings indicate that “*ţ̂əman*” belongs to the category of adverbs.

According to Cinque, the projection of epistemic modality dominates the tense phrase, while the projection of root modality is dominated by the tense phrase and dominates the negative phrase. Thus, by assuming that there is an epistemic modality projection above the tense phrase projection, it was shown that the specifier of the epistemic modality projection represents the syntactic position of “*ţ̂əman*” in this language.

Conclusion

Through the investigation of the grammatical category and syntactic position of “*ţ̂əman*” using Cinque’s spec-based approach, this study revealed that “*ţ̂əman*” is an adverb syntactically positioned in the specifier of the epistemic modality projection. The findings suggest that Cinque’s spec-based approach provides an effective framework for determining the grammatical status and explaining the syntactic behavior of this linguistic element in Kalhuri Kurdish.

بررسی جایگاه و مقوله نحوی وجه‌نمای «چمان» در کردی کلهری

طاهره جعفری^۱ | شجاع تفکری رضایی^۲✉

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: tahereh.jafari79@gmail.com
۲. نویسنده مسئول، دانشیار زبان‌شناسی، گروه زبان انگلیسی و زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: sh.tafakkori@razi.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

وجهیت در زبان‌های مختلف به کمک مقوله‌های دستوری متفاوت از جمله صفات وجهی، قیود وجهی، افعال کمکی وجهی و افعال واژگانی وجهی بیان می‌شود. در این پژوهش توصیفی-تحلیلی، از رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه (۲۰۰۴) استفاده شده است تا ماهیت عنصر «چمان» و به‌طور خاص مقوله و جایگاه نحوی آن در کردی کلهری مشخص گردد. از ششم زبانی یکی از نویسندگان که گویشور کردی کلهری است در ارائه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. با استناد به شواهدی مانند «اختیاری بودن حضور این عنصر در جمله»، «نپذیرفتن پیشوند نفی»، «به‌کارنرفتن آن با وجه التزامی» و «قرارگرفتن بعد از قیده‌های ارزیابی» نشان داده شد که عنصر مذکور به مقوله دستوری قید تعلق دارد و با قائل شدن به وجود فراقکن وجه معرفتی بر فراز گروه زمان در این زبان، به این نتیجه رسیدیم که جایگاه نحوی این عنصر به‌مثابه قید وجهی، شاخص فراقکن وجه معرفتی است. همچنین مشاهده شد که رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه کفایت لازم را برای توصیف و تبیین ماهیت و رفتار «چمان» در این گونه زبانی دارد.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۷/۱

کلیدواژه‌ها:

وجهیت،

قید وجهی،

وجه معرفتی،

کردی کلهری،

رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه.

استناد: جعفری، طاهره؛ تفکری رضایی، شجاع (۱۴۰۳). بررسی جایگاه و مقوله نحوی وجه‌نمای «چمان» در کردی کلهری. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۱۲ (۳)، ۴۳-۵۸. <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.9890.1736>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.9890.1736>

۱- مقدمه

وجهیت^۱ از دیرباز موضوع بحث‌انگیزی برای منطقیون و زبان‌شناسان بوده است. پیچیدگی‌های این پدیده زبانی، زبان‌شناسان را به مطالعه آن از جنبه‌های گوناگون معنایی، نحوی، ساخت‌واژی، واج‌شناختی و کاربردشناختی واداشته است. پیچیدگی و چندحوزه‌ای بودن این پدیده، زبان‌شناسان را در ارائه تعریفی جامع و مانع از آن به چالش می‌کشد؛ البته تفاوت در این برداشت‌ها به این معنا نیست که نتوان به توافقی حداقلی در تعریف وجهیت رسید. زبان‌شناسانی مانند لاینز^۲ (۱۹۷۷)، بایبی^۳ و دیگران (۱۹۹۴)، فینتل^۴ (۲۰۰۶) و نیوتس^۵ (۲۰۰۶) وجهیت را نشانه نبود قطعیت در گزاره دارای این پدیده می‌دانند. این ویژگی وجهیت می‌تواند وجه اشتراکی بین زبان‌شناسان باشد. این پدیده در زبان‌های مختلف به کمک ابزارهای وجهیت‌نمایی همچون افعال واژگانی، صفات، قیود و افعال کمکی بیان می‌شود.

به عقیده آستین^۶ و دیگران (۲۰۰۴) قیده‌های مختلف، توزیع نحوی متفاوتی در سطح جمله دارند. هاسلگارد^۷ (۲۰۱۰) در این زمینه معتقد است که جایگاه قیده‌ها اغلب در رابطه با دیگر اجزا و عناصر جمله مشخص می‌شود. رویکردهای متفاوتی برای تعیین جایگاه نحوی قید اتخاذ شده است. برخی قید را ادات^۸ در نظر می‌گیرند و برخی دیگر آن را در جایگاه شاخص تلقی می‌کنند.

بنابر باوری که در رویکرد نخست وجود دارد، قیده‌ها ادت هستند؛ به این مفهوم که آن‌ها در هر جای جمله تولید شوند، به صورت ادات به ساخت جمله وارد می‌شوند. از جمله تحلیلگرانی که این رویکرد را پذیرفته‌اند ارنست^۹ (۲۰۰۴)، کاستا^{۱۰} (۲۰۰۴) و هایدر^{۱۱} (۲۰۰۴) هستند. ارنست (۲۰۰۴) و کاستا (۲۰۰۴) معتقدند آنچه جایگاه قیده‌ها را به عنوان ادات تعیین می‌کند محدودیت‌های معنایی است؛ یعنی ویژگی معنایی آن جایگاهی که قید به صورت ادات به آن افزوده می‌شود نوع قید را تعیین می‌کند. به بیان دیگر، قیده‌ها با توجه به ویژگی معنایی خاصی که دارند، به جایگاه‌های خاصی در جمله افزوده می‌شوند.

کاستا (۲۰۰۴) هم قیده‌ها را ادات در نظر می‌گیرد و ادعا می‌کند جمله به دو حوزه واژگانی^{۱۲} و نقشی^{۱۳} تقسیم می‌شود. حوزه نقشی از مقوله‌های متعددی تشکیل می‌شود که با عنوان فرافکن‌های گسترده فعل^{۱۴} شناخته می‌شود. حوزه واژگانی جمله را نیز گروه فعلی شکل می‌دهد. وی قیده‌ها را به دو بخش قیده‌های جمله و قیده‌های گروه فعلی تقسیم می‌کند که توزیع آن‌ها بر اساس اصول تعبیر معنای واژگانی^{۱۵} صورت می‌گیرد.

در رویکرد دوم، تحلیلگران جایگاه قید را شاخص فرافکن‌هایی در نظر می‌گیرند که بر فراز فرافکن فعلی مسلط هستند. در میان افرادی که این رویکرد را پیش گرفته‌اند می‌توان از الکسیادو^{۱۶} (۱۹۹۷)، لنزینگر^{۱۷} (۱۹۹۸) و چینکوئه^{۱۸} (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۴) نام برد. در این بین، الکسیادو (۱۹۹۷) میان قیده‌های واقع در جایگاه شاخص و قیده‌های جایگاه متمم تمایز قائل می‌شود؛ به این صورت که یکی در جایگاه پیش از فعل و در حوزه نقش‌نماها ظاهر می‌شود؛ دیگری هم در سمت راست فعل قرار می‌گیرد و فرایند انضمام^{۱۹} بر آن اعمال می‌شود. وی به جابه‌جایی قیده‌ها از فراز بکدیگر، در شرایط محدود قائل است. چینکوئه (۲۰۰۴) باور دارد قیده‌ها با وجود اختیاری بودنشان ادات نیستند و عناصر مهمی در ساخت جمله به حساب می‌آیند. در رویکرد موردنظر وی، تعدادی فرافکن نقشی^{۲۰} برای جمله در نظر

1. modality
2. J. Lyons
3. J. Bybee
4. K. V. Fintel
5. J. Nuyts
6. J. R. Austin
7. H. Hasselgard
8. adjunct
9. T. Ernest
10. J. Costa
11. H. Haider
12. lexical
13. functional
14. the extended verbal projections
15. lexical semantic interpretation
16. A. Alexiadou
17. C. Laenzlinger
18. G. Cinque
19. incorporation
20. functional projection

گرفته می‌شود که قیدها در شاخص این فرافکن‌ها و عناصری چون افعال کمکی هم در جایگاه هسته آن‌ها قرار می‌گیرند. قیدهای وجهی و افعال کمکی وجهی نیز از این قاعده مستثنی نیستند. در رویکرد چینکوئه (۱۹۹۹)، ساختار جمله حدود سی فرافکن نقشی مختلف دارد که قیدها، باتوجه‌به معنا و کاربردشان، در جایگاه شاخص‌های متفاوتی از این فرافکن‌های نقشی قرار می‌گیرند. در رویکرد شاخص‌بنیاد^۱ چینکوئه به قیدها، وی جایگاه قیدها را ثابت در نظر می‌گیرد و بیان می‌کند که اگر گاهی تغییرات و جابه‌جایی‌هایی در ترتیب آن‌ها با دیگر سازه‌های جمله مشاهده می‌شود، به‌دلیل حرکت آن سازه‌ها بر فراز قید بوده است. باتوجه‌به ترتیب ثابت قیدها، جابه‌جایی‌هایی که گاه در ترتیب آن‌ها مشاهده می‌شود، با روش دوگان‌سازی^۲ قیدها تبیین می‌شود؛ به این صورت که یک جایگاه پیش از فعل و یک جایگاه پس از آن برای قید در نظر گرفته می‌شود. همان‌طور که می‌دانیم قیدها یکی از ابزار وجهیت‌نمایی در زبان هستند. یکی از ابزارهای بیان وجهیت در کردی کلهری «چمان»^۳ است که گستره معنایی و کاربرد وسیعی دارد و بسته به بافت معنایی به‌کاررفته در آن بیانگر گواه‌نمایی^۴ یا حدس و نتیجه‌گیری است. یکی از معانی این کلمه معادل «انگار» در فارسی است که رضایی و نیسانی (۱۳۹۵) آن را قید استنتاجی حدسی^۵ در نظر می‌گیرد. هدف اصلی پژوهش پیش‌رو نیز بررسی و تحلیل همین معنا و کاربرد است.

براساس دسته‌بندی پالمر^۶ (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱)، وجهیت به دو دسته رویدادی^۷ و گزاره‌ای^۸ تقسیم می‌شود. وجهیت رویدادی خود شامل دو بخش تکلیفی^۹ و پویا^{۱۰} است. همچنین وجهیت گزاره‌ای دارای دو نوع معرفتی^{۱۱} و گواه‌نمایی است. بنابر تعاریفی که پالمر از این دسته‌ها ارائه می‌دهد و باتوجه‌به کاربرد «چمان»، به نظر می‌رسد این عنصر از نوع وجهیت گزاره‌ای باشد.

واژه «چمان» دست‌کم یازده صورت آوایی متناوب دارد که [tʃəman]، [tʃəmane:g]، [tʃəmane:]، [tʃəmajg]، [tʃəmaj]، [dʒəman]، [dʒəmane:g]، [dʒəmane:]، [dʒəmajg]، [dʒəmaj]، [dʒəmataɪl] را شامل می‌شود. وجود این تعداد صورت متناوب آن‌هم برای یک کلمه، نشان‌دهنده بسامد بالای آن در میان گویشوران گُردی کلهری است. به‌علاوه، کاربرد این عنصر با زمان‌ها، وجه‌ها و نمودهای مختلف فعل گواه دیگری بر بسامد بالای آن است؛ البته به‌جز وجه التزامی که در ادامه دلیل آن روشن می‌شود.

به نظر می‌رسد پیشینه مطالعات وجهیت و انواع آن در زبان‌های ایرانی چندان زیاد نباشد. پژوهش‌هایی هم که در این سال‌ها صورت گرفته‌اند، بیشتر به تحلیل وجهیت در زبان فارسی پرداخته‌اند. نبود تحلیل‌های نظریه‌بنیاد و همه‌جانبه از وجهیت در زبان‌های ایرانی نو، پژوهشگران را به بررسی این پدیده زبانی واداشته است. در میان پژوهش‌های پراکنده موجود در مطالعات وجهیت، کردی کلهری سهم ناچیزی دارد؛ از این‌رو، هدف از انجام پژوهش حاضر، سنجیدن کفایت رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه (۲۰۰۴) در تبیین نمونه‌ای از وجهیت در گُردی کلهری و تعیین مقوله دستوری و جایگاه نحوی «چمان» به‌مثابه ابزاری برای بیان وجهیت در این گونه زبانی است.

خانواده زبان‌های هندو-اروپایی به زیرشاخه‌هایی تقسیم می‌شود که خانواده زبان‌های هندو-ایرانی یکی از شاخه‌های اصلی آن است. خانواده زبان‌های هندو-ایرانی نیز به زیرشاخه‌هایی تقسیم می‌شود که از جمله آن‌ها زبان کردی با گویش‌های مختلف است. ایزدی (۱۹۹۲)، حسن‌پور (۱۹۸۹)، مکنزی^{۱۲} (۱۹۸۹) و نبز^{۱۳} (۱۹۷۶) گُردی را به چهار گروه شمالی، مرکزی، جنوبی و هورامی تقسیم می‌کنند. گویش کلهری یکی از گویش‌های اصلی گُردی جنوبی است که در ایران در شهرهایی چون گیلان‌غرب، اسلام‌آباد غرب، ایوان غرب، سرپل‌ذهاب و ایلام و در عراق در شهرهایی چون خانقین و مندلی به آن تکلم می‌شود.

1. spec-based
2. duplication
3. tʃəman
4. evidentiality
5. inferential conjectural adverb
6. F. R. Palmer
7. event
8. propositional
9. deontic
10. dynamic
11. epistemic
12. D. N. McKenzie
13. J. Nebez

۲- وجهیت نظری و پیشینه مطالعات آن

گیون^۱ (۱۹۹۵)، پالم^۲ (۱۹۹۹) و نروگ^۳ (۲۰۰۵) مفهوم وجهیت را به سه دسته کلی تقسیم می‌کنند. از نظر آن‌ها وجهیت یا اطلاعاتی است؛ یعنی معنایی درباره نگرش گوینده به کلام است یا چیزی ورای گزاره‌های درون گفته‌ها است یا وسیله‌ای برای تمایز صدق از کذب است. البته آن‌ها بر این باورند که هیچ‌کدام از این سه به‌تنهایی برای توجیه وجهیت کافی نیست. به عقیده پالم^۴ (۲۰۰۱)، گوینده به کمک وجهیت نظرات خود را به گزاره می‌افزاید؛ اما این کار از میزان قطعیت گزاره می‌کاهد. پالم^۵ (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) ویژگی‌های ذهنی و غیرحقیقی بودن را به وجهیت نسبت می‌دهد؛ زیرا جملات دارای وجهیت، نظر گوینده را درباره گزاره بیان می‌کند که درست یا غلط بودن آن مشخص نیست. بنا بر نروگ^۶ (۲۰۰۵)، وجهیت از سه دیدگاه تعریف می‌شود: الف) وجهیت همان بیان نگرش گوینده است؛ ب) وجهیت شامل همه عبارات زبانی خارج از گزاره است؛ پ) وجهیت شامل تمایز واقع^۷ از غیرواقع^۸ است. پورتنر^۹ (۲۰۰۹) وجهیت را پدیده‌ای زبانی می‌داند که به موجب آن سخن‌گفتن درباره یا براساس موقعیت‌هایی ممکن می‌شود که لزوماً واقعی نیستند.

همان‌گونه که بیان شد، پالم^{۱۰} (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) وجهیت معرفتی را زیرمجموعه‌ای از وجهیت گزاره‌ای می‌داند؛ وجهیت معرفتی درواقع به مقوله‌ای اطلاق می‌شود که دیدگاه گوینده را درباره وضعیت یک گزاره بیان می‌کند. به دلیل کارکردی که وجهیت معرفتی دارد به آن وجهیت گوینده‌محور^{۱۱} هم می‌گویند. سخن‌گویان یک زبان دیدگاه خود در توصیف امور جهان را در قالب عبارت‌هایی و براساس قضاوت خودشان بیان می‌کنند.

افراد بسیاری درباره وجهیت پژوهش‌هایی انجام داده‌اند؛ از آنجاکه وجهیت موضوعی گسترده است، پژوهشگران در مطالعات خود بنا بر رویکردهای متفاوت به جنبه‌های مختلفی از آن پرداخته‌اند.

کریمی^{۱۲} (۲۰۰۵) با در نظر گرفتن «شاید» و «باید» به عنوان قید وجهی^{۱۳}، تقسیم‌بندی دوگانه‌ای از قیده‌ها ارائه می‌دهد که عبارت‌اند از: فراقید^{۱۴} (قید جمله)، فروقید^{۱۵} (قید فعل). اگرچه وی برای این قیده‌ها ترتیبی خطی در نظر می‌گیرد که در آن فراقید پیش از فروقید واقع می‌شود، برخلاف رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه^{۱۶} (۲۰۰۴)، قیده‌ها را ادات فرض می‌کند که در جایگاه‌های مختلف به ساخت جمله افزوده می‌شوند. در تبیین وی فراقیده‌ها به گروه مبتدا^{۱۷}، گروه زمان^{۱۸} و گروه فعلی افزوده می‌شوند؛ اما فروقیده‌ها فقط به گروه فعلی افزوده می‌شوند. وی همچنین «شاید» و «باید» را فراقیده‌هایی در نظر می‌گیرد که به عنوان ادات به ساخت جمله اضافه می‌شوند.

طالقانی^{۱۹} (۲۰۰۸) «شاید» و «باید» را فعل کمکی وجهی^{۲۰} می‌پندارد. وی برای «باید»، دو خوانش معرفتی^{۲۱} و خوانش ریشه‌ای^{۲۲} قائل می‌شود. «باید»ی که خوانش معرفتی دارد به همراه «شاید»، بیانگر ارزیابی و تعهد گوینده به محتوای گزاره است و «باید»ی که خوانش ریشه‌ای دارد، بیانگر الزام و اجبار است. وی معتقد است که «شاید» و «باید» معرفتی و «باید» ریشه‌ای هر سه در جایگاه هسته گروه زمان ظاهر می‌شوند که در این صورت تناظر یک‌به‌یک بین جایگاه نحوی و وجه‌نما وجود نخواهد داشت.

زاهدی و بازیان^{۲۳} (۱۳۸۷) پس از بررسی دو هزار جمله ترکی، سه وجه خبری، امری و التزامی با درجات امکان و الزام به دست می‌دهند و بین وجه و وجه‌نمایی تمایزی قائل می‌شوند؛ به طوری که وجه صورت و ظاهر فعل و وجه‌نمایی نقش و کاربرد آن است. سرانجام آن‌ها در این پژوهش به وجود سه وجه‌نمای برداشتی، درخواستی و توانمندی در ترکی آذری پی می‌برند.

در پژوهشی رحیمیان و عموزاده^{۲۴} (۱۳۹۲) براساس چارچوب پالم^{۲۵} (۱۹۹۰) افعال وجهی فارسی را از دو جنبه «درجه»^{۲۶} و «نوع»^{۲۷}

1. T. Givon
2. H. Narrog
3. realis
4. irrealis
5. P. Portner
6. speaker oriented modality
7. modal adverb
8. high adverb
9. low adverb
10. subject phrase
11. tense phrase
12. modal auxiliary verb
13. epistemic interpretation
14. root interpretation
15. degree
16. type

توصیف و تحلیل می‌کنند. آن‌ها سه فعل وجهی فارسی «باید»، «شدن» و «توانستن» را برای بیان درجات و انواع وجهیتی و پیشنهادی پالمبر بررسی می‌کنند.

همچنین افرادی مانند لبافان خوش و درزی (۱۳۹۳) وجهیت دو عنصر پر کاربرد در فارسی یعنی «باید» و «شاید» را بررسی کرده‌اند. از این دو، در پژوهش حاضر به «شاید» به‌منزله قید وجهی بیان‌کننده امکان کاری توجه شده است. لبافان خوش و درزی (۱۳۹۳) باتکیه بر رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۴)، مقوله دستوری و جایگاه نحوی دو وجه‌نمای «شاید» و «باید» را بررسی می‌کنند. آن‌ها «شاید» را قید وجهی و «باید» را فعل کمکی وجهی در نظر می‌گیرند. از آنجاکه «باید» دو خوانش معرفتی و ریشه‌ای دارد، دو جایگاه نحوی متفاوت برای آن در نظر می‌گیرند. از نظر آن‌ها، «باید» معرفتی هسته فرافکن وجه معرفتی و «باید» ریشه‌ای هسته فرافکن وجه ریشه‌ای را به خود اختصاص می‌دهد. «شاید» نیز در جایگاه شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار می‌گیرد. آن‌ها معتقدند فرافکن وجه معرفتی بر فراز گروه زمان و فرافکن وجه ریشه‌ای پایین گروه زمان و بر فراز گروه نفی فارسی واقع می‌شود.

نغزگوی کهن و نقشبندی (۱۳۹۵) در پژوهشی با بررسی افعال وجهی هورامی ضمن شناسایی افعال وجهی در گونه هورامی، حوزه کارکرد هر کدام را مشخص می‌کنند. آن‌ها نشان می‌دهند هر یک از افعال وجهی شناسایی شده برای بیان کدام‌یک از نظام‌های وجهی در تقسیم‌بندی پالمبر (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) استفاده می‌شوند.

ایلخانی‌پور (۱۳۹۶) با هدف گسترش نظام وجهیت در فارسی نشان می‌دهد افعال کمکی وجهی با پایه‌های وجه متفاوت، جایگاه نحوی متفاوتی دارند. وی اسم‌ها و صفات فارسی را نیز ابزاری برای بیان وجهیت در نظر می‌گیرد. همچنین در نگرشی نحوی، برای صفات وجهی معرفتی و غیرمعرفتی فارسی در گروه حرف تعریف^۱ دو جایگاه متفاوت در نظر می‌گیرد و نشان می‌دهد در صورت منطقی، صفات وجهی معرفتی بالاتر از زمان دستوری اسمی و صفات وجهی غیرمعرفتی پایین‌تر از آن تعبیر می‌شوند.

خزایی و تفکری رضایی (۱۳۹۸) در بررسی جایگاه قید فارسی از منظر دو رهیافت «افزوده‌بنیاد»^۲ سنتی و «شاخص‌بنیاد» چینکوئه (۲۰۰۴)، با تقسیم قیده‌ها به دو نوع قید جمله و قید فعل، جایگاه‌های قید را در زبان فارسی آغاز جمله، بلافاصله بعد از فاعل و بلافاصله قبل از فعل در نظر می‌گیرند. به‌علاوه آن‌ها بیان می‌کنند وقتی قید فارسی مؤکد باشد در ابتدای جمله یا به‌همراه درنگ در پایان جمله ظاهر می‌شود. در پژوهش مذکور اگرچه ترتیب مورد تأکید چینکوئه بین فراقید و فروقید در زبان فارسی تأیید نمی‌شود، رویکرد شاخص‌بنیاد وی نسبت به رویکرد افزوده‌بنیاد سنتی تبیین بهتری از جایگاه قیده‌های فارسی به دست می‌دهد.

میرزاییگی و دیگران (۱۳۹۸) در پژوهش خود نظام زمان، وجه و نمود در کردی خزلی را توصیف و تبیین می‌کنند. این بررسی بر وجود درهم‌تنیدگی و هم‌پوشانی در مقوله‌های زمان، وجه و نمود این گونه زبانی دلالت دارد. بنابراین، آن‌ها این مفاهیم را به‌صورت یک مقوله و با عنوان مقوله زمان-وجه-نمود در نظر می‌گیرند.

حسین حمه و دیگران (۱۴۰۰) در پژوهشی وجه‌نمایی و نظام وجهیت در کردی سورانی را در چارچوب دستور نقش‌گرایی نظام‌بنیان بررسی کرده است. بنابر نتایجی که از این پژوهش به دست آمده است در میان اجزای تشکیل‌دهنده قالب وجهی - یعنی فاعل دستوری، ایستایی و افزوده وجهی - ایستایی نمود مستقل ندارد و با فرایند ادغام روی محمول ظاهر می‌شود. آن‌ها همچنین وجه‌سازی^۳ و تعدیل‌سازی^۴ را در قالب نظام وجهیت بررسی می‌کنند.

۳- مقوله نحوی «چمان»

هدف این بخش از مقاله تعیین مقوله نحوی «چمان» در کردی کلهری است. براساس شواهدی که در ادامه ارائه خواهد شد، به نظر می‌رسد این عنصر به مقوله «قید» تعلق دارد. اولین شواهدی که در این زمینه ارائه می‌شود از ردفورده^۵ (۱۹۸۸) است. به عقیده وی، قیده‌ها از عناصر اجباری جمله نیستند و می‌توان آن‌ها را از جمله حذف کرد بی‌آنکه جمله پس از حذف آن‌ها بدساخت و نامفهوم شود. آن‌چنان‌که داده‌های زیر از کردی کلهری نشان می‌دهند، به نظر می‌رسد که عنصر «چمان» نیز در این زمینه رفتاری همانند قیده‌ها دارد. خوش‌ساختی جمله‌های (۱) و (۲) با وجود «چمان» و با حذف آن نشان می‌دهد که این عنصر قید است. فهرست علامت‌های اختصاری

1. determiner phrase
2. adjunct-based
3. modalization
4. obligation
5. A. Radford

به کاررفته در مثال‌ها، به همین صفحه پانویس شده است.^۱

1. $\text{tʃəman sərma } \chi\text{wardəma}^2$
 ۱. م-خورد-ماضی، نقلی سرما انگار
 «انگار سرما خورده‌ام.»

2. $\text{sərma } \chi\text{wardəma}^2$
 ۱. م-خورد-ماضی، نقلی سرما
 «سرما خورده‌ام.»

یکی دیگر از شواهد و استدلال‌هایی که برای تشخیص قیدها به کار می‌رود این است که قیدها پیشوند منفی‌ساز نمی‌پذیرند. طالقانی (۲۰۰۸) از جمله افرادی است که به درستی از این استدلال استفاده کرده است. وی با استناد به این ویژگی‌های قید یعنی نپذیرفتن پیشوند نفی، به رد فرضیه قیدبودن «شاید» در زبان فارسی می‌پردازد. بنابراین، نپذیرفتن پیشوند نفی می‌تواند یکی از ملاک‌های تشخیص قید باشد. از این رو، قیدبودن یا نبودن «چمان» را هم می‌توان با این ملاک سنجید. همان‌طور که بدساختی جمله (۳) نشان می‌دهد، این کلمه به هیچ‌وجه پیشوند منفی‌ساز نمی‌پذیرد و با افزودن این پیشوند به آن، جمله بدساخت می‌شود. جمله (۴) معادل خوش‌ساخت جمله (۳) است.

3. $\text{nə-tʃəman zane:d}^*$
 ۳. م-داند-مض. اخ انگار-پیش‌ن
 «انگار نمی‌داند.»

4. tʃəman njæ-zane:d
 ۳. م-دان-مض. اخ-پیش‌ن، نفی انگار
 «انگار نمی‌داند.»

طالقانی (۲۰۰۸) در بررسی «باید» و «شاید» بیان می‌کند که قیدهای وجهی صرفاً با وجه اخباری به کار می‌روند و نمی‌توانند با وجه التزامی به کار بروند. در این زمینه، بررسی «چمان» از این نظر قیدبودن آن را تصدیق می‌کند. بدساختی جمله (۵) که در آن عنصر «چمان» با وجه التزامی به کار رفته است در مقابل خوش‌ساختی جمله (۶) که در آن عنصر مذکور با وجه اخباری همراه شده است، به صراحت گویای آن است که «چمان» در کردی کلهری قید است.

5. $\text{tʃəman dərs bəχwæne:d}^*$
 ۳. م-خوان-مض. ال درس انگار
 «انگار درس بخواند.»

6. $\text{tʃəman dərs } \chi\text{wæne:d}^*$
 ۳. م-خوان-مض. اخ درس انگار
 «انگار درس می‌خواند.»

۱. ال = التزامی

پیش = پیشوند

ح. اض = حرف اضافه

ض. اش = ضمیر اشاره

ق = قید

مض. اخ = مضارع اخباری

مض. ال = مضارع التزامی

وج = وجهی

۳. م = سوم شخص مفرد

۱. م = اول شخص مفرد

۲. داده‌ها براساس الفبای آوایی بین‌المللی (IPA) آوانگاری شده است.

۳. در کردی کلهری وجه اخباری هیچ نشانه صرفی مثل وند و... ندارد و از ستاک + شناسه تشکیل می‌شود.

چینکوئه (۱۹۹۹) به پیروی از سوئر^۱ (۱۹۷۸) معتقد است ترتیبی نسبی بین قیدهای ارزیابی^۲ و قید وجهی وجود دارد؛ به این صورت که قیدهای ارزیابی همواره پیش از قیدهای وجهی قرار می‌گیرند - مگر در صورت حرکت این دو قید به جایگاه پرسش‌واژه و جایگاه غیرموضوع تأکید. منظور از ترتیب نسبی این است که حتی اگر ترتیب موردنظر تغییر کند و قیدهای وجهی پیش از قیدهای ارزیابی قرار بگیرند، جمله‌ای بدساخت و نادستوری تولید نمی‌شود، بلکه این جملات در مقایسه با جمله‌هایی که در آن‌ها ترتیب «قید ارزیابی پیش از قید وجهی» رعایت شده باشد، برای گویشور بومی از میزان پذیرش نسبتاً کمتری برخوردار هستند. بنابراین، در جمله‌های (۸) و (۱۰)، که ترتیب قیدهای ارزیابی و قیدهای وجهی وارونه شده است، سبب می‌شود این دو جمله نسبت به مثال‌های (۷) و (۹) از میزان پذیرش کمتری برخوردار باشند. به همین منظور، در کنار جمله‌های (۸) و (۱۰) علامت * قرار گرفته است.

7. mətæ:səfanæ tʃəman di njætʃəne: re: bəke:d
 م-کُن-مض. ال راه م- توانستن-پیش.نفی دیگر انگار (ق. وج) متأسفانه (ق. ارز)

«متأسفانه انگار دیگر نمی‌تواند راه برود.»

8. tʃəman mətæ:səfanæ di njætʃəne: re: bəke:d *
 م-کُن-مض. ال راه م- توانستن- پیش.نفی دیگر متأسفانه (ق. ارز) انگار

«انگار متأسفانه دیگر نمی‌تواند راه برود.»

9. xoʃbæxtanæ tʃəman χætær ræf: byqæ
 م-شد-ماضی.نقلی رفع خطر انگار (ق. وج) خوشبختانه (ق. ارز)

«خوشبختانه انگار خطر رفع شده است.»

10. tʃəman xoʃbæxtanæ χætær ræf: byqæ*
 م-شد-ماضی.نقلی رفع خطر خوشبختانه (ق. ارز) انگار (ق. وج)

«انگار خوشبختانه خطر رفع شده است.»

به این ترتیب، براساس شواهد ارائه شده نتیجه می‌گیریم «چمان» یک قید است؛ قیدی وجهی که بیانگر عدم قطعیت گوینده درباره گزاره است و همان‌طور که در بخش مقدمه بیان شد و طبق دسته‌بندی پالم (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) در دسته وجهیت گزاره‌ای قرار می‌گیرد. در این مقاله جنبه معرفتی این وجهیت گزاره‌ای مدنظر است.

در این بخش از پژوهش با ارائه شواهدی از کردی کلهری، این نتیجه حاصل شد که مقوله پدیده «چمان» از نوع قید است. اول اینکه حذف این پدیده از جمله، آن را بدساخت نکرد؛ دوم اینکه با پیشوند نفی، جمله بدساخت به دست می‌داد؛ سوم اینکه با وجه التزامی به کار نمی‌رفت؛ چهارم اینکه ترتیب نسبی در قرارگیری آن با قیدهای ارزیابی این بود که بعد از آن‌ها قرار می‌گرفت. در واقع، رفتاری که این عنصر از خود نشان می‌دهد همانند قیدهاست؛ زیرا قیدها از جمله حذف‌شدنی هستند، پیشوند نفی نمی‌پذیرند، با وجه التزامی به کار نمی‌روند و در جمله، پس از قیدهای ارزیابی قرار می‌گیرند. شاهد چهارم علاوه بر تأیید قیدبودن «چمان»، در پی بردن به معرفتی بودن آن به ما کمک کرد. در ادامه، طبق رویکرد شاخص بنیاد چینکوئه (۲۰۰۴) و با در نظر گرفتن فرافکن وجه معرفتی، جایگاه نحوی وجه‌نمای «چمان» بررسی می‌شود.

۴- جایگاه نحوی «چمان»

چینکوئه (۲۰۰۴) با معرفی جایگاه‌هایی با نام فرافکن‌های نقشی، قیدها را در جایگاه شاخص این فرافکن‌ها و افعال کمکی را در جایگاه هسته آن‌ها در نظر می‌گیرد. از جمله فرافکن‌هایی که چینکوئه معرفی کرده، فرافکن وجه معرفتی است. وی معتقد است قیدهای وجهی معرفتی در جایگاه شاخص آن قرار می‌گیرند.

تا این بخش از پژوهش مشخص شد «چمان» یک قید وجهی معرفتی است. در این بخش درصدد آن هستیم که جایگاه این عنصر را در ساختار جمله مشخص کنیم. در این زمینه به رویکرد چینکوئه (۲۰۰۴) استناد می‌شود. آن‌چنان که پیش‌تر بیان شد وی معتقد است شمار زیادی فرافکن نقشی در جمله وجود دارد و قیدها نیز در جایگاه شاخص این فرافکن‌ها قرار دارند. یکی از این فرافکن‌ها از نظر

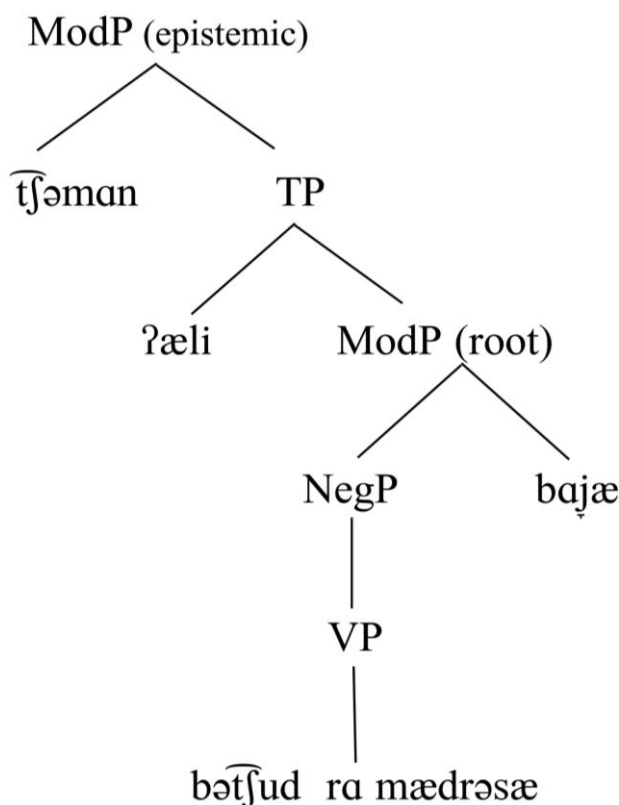
چینکوئه، فرافکن وجه معرفتی است که جایگاه قیده‌های وجهی معرفتی است. اکنون که در بخش پیشین با ارائه استدلال‌هایی نشان داده‌ایم که پدیده «چمان» قید وجهی معرفتی است در این بخش برآنیم که مدعای چینکوئه درباره جایگاه قیده‌های وجهی معرفتی را به کمک عنصر «چمان» بررسی کنیم. چینکوئه (۲۰۰۴) معتقد است فرافکن وجه معرفتی بر فراز گروه زمان و فرافکن وجه ریشه‌ای پایین‌تر از گروه زمان و بر فراز گروه نفی قرار می‌گیرد.

11. $\overline{t\check{s}oman}$?æli bajæ $\text{bət\check{s}ud}$ ra mædrəsæ

انگار علی باید ال م-رود-مض. ال مدرسه ح. اض ۳. م-رود-مض. ال

«انگار علی باید به مدرسه برود.»

باربیرز^۱ (۲۰۰۲) و آبراهام^۲ (۲۰۰۲) وجه‌نمای معرفتی و ریشه‌ای را متمایز می‌دانند که هر کدام جایگاه نحوی خاص خود را دارد. در کردی کلهری، [bajæ] به معنی «باید»، دارای دو خوانش معرفتی و ریشه‌ای است که خوانش ریشه‌ای آن می‌تواند با «چمان» به کار رود. در جمله (۱۱)، با در نظر گرفتن [bajæ] به عنوان فعل کمکی وجهی با خوانش ریشه‌ای به نظر می‌رسد ترتیبی که چینکوئه (۲۰۰۴) برای فرافکن‌های وجه معرفتی و ریشه‌ای در نظر می‌گیرد، داده‌های کردی کلهری را نیز تبیین می‌کند؛ زیرا چینکوئه (۱۹۹۹) ترتیب سلسله‌مراتبی فرافکن‌های نقشی را ویژگی نظام محاسباتی دستور جهانی می‌داند و ترتیب جایگاه‌های مربوط به قیده‌ها را ثابت فرض می‌کند. ساخت جمله (۱۱) در نمودار (۱) نشان داده شده است.

نمودار (۱). ترتیب ثابت جایگاه نحوی قید «چمان» در کردی کلهری

جمله (۱۲) نشان می‌دهد فرقی ندارد که «چمان» تنها عنصر وجهی جمله باشد یا با مقوله‌های وجهی دیگری همچون «باید» در جمله (۱۱) همراه باشد؛ در هر صورت، به عنوان قید وجهی جایگاه ثابتی دارد و در شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار می‌گیرد.

12. $\overline{t\check{s}oman}$ waran warijæ

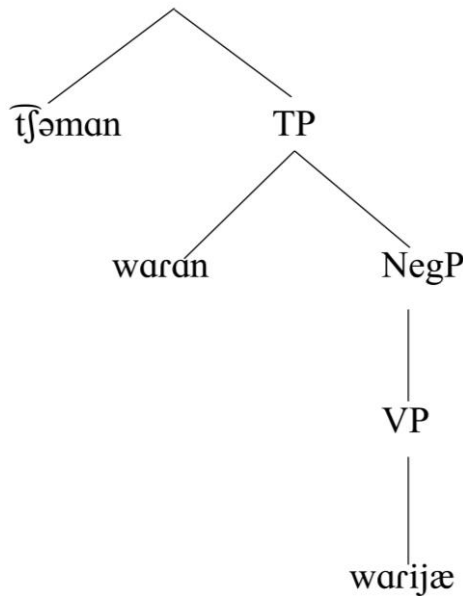
انگار باران باریدن - مض. ال ۳. م - باریدن - مض. ال

«انگار باران باریده است.»

1. F. Barbiers

2. W. Abraham

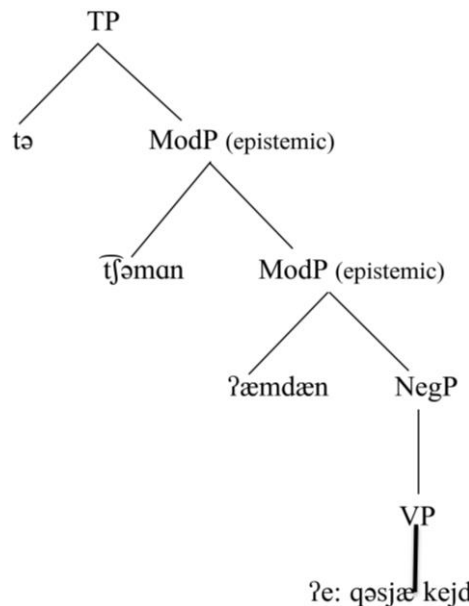
ModP (epistemic)

نمودار (۲). ثابت‌بودن جایگاه نحوی قید «چمان» در جمله (۱۲)

براساس شاخص چندگانه^۱ در رویکرد کمینه‌گرای چامسکی (۱۹۹۵)، در شمار شاخص فرافکن‌های نقشی محدودیتی وجود ندارد؛ به این مفهوم که به تعداد لازم تکرار می‌شوند. شاخص فرافکن وجه معرفتی نیز به‌عنوان یک فرافکن نقشی، از این ویژگی برخوردار است بدون اینکه جمله به‌دست‌آمده بدساخت باشد یا از نظر معنایی مشکلی داشته باشد. در داده زیر که از کردی کلهری ارائه می‌شود قیده‌ای وجهی «چمان» و «عمداً» که جایگاه هر دو شاخص فرافکن وجه معرفتی است، هم‌آیی دارند و جمله‌ای خوش‌ساخت به دست می‌دهند. ساخت این جمله در نمودار (۳) به تصویر کشیده شده است.

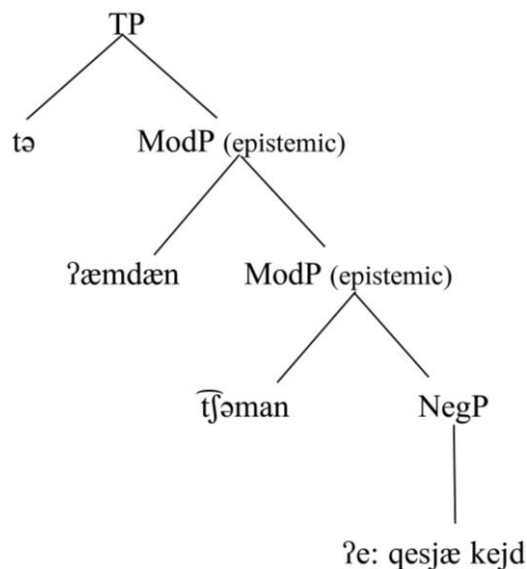
13. tə tʃəman ʔæmdæn ʔe: qəsja kejd
 تو انگار عمداً اش حرف م-کردن-مض.خ
 «تو انگار عمداً این حرف را می‌زنی.»

نمودار (۳). قرارگرفتن دو قید «عمداً» و «چمان» در شاخص فرافکن وجه معرفتی در جمله (۱۳)

همچنین خوش‌ساختی دگرگفتی که از داده شماره (۱۳) در (۱۴) ارائه می‌شود نشان می‌دهد که دو قید وجهی «عمداً» و «چمان» که هر دو در جایگاه شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار دارند می‌توانند بدون اینکه جمله‌ای بدساخت تولید شود یا در معنای آن خللی داشته باشد، جابه‌جا شوند. نمودار (۴) ساخت جمله (۱۴) را نمایش می‌دهد. همان‌طور که در آن مشخص است «چمان» و «عمداً» هر دو در شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار گرفته‌اند.

14. tə ʔæmdæn tʃəman ʔe: qəsjæ kejd
 تو عمداً انگار ض. اش حرف مخ. م-کردن-مض. اخ
 «تو عمداً انگار این حرف را می‌زنی.»

نمودار (۴). ثبات جایگاه قیدهای وجهی معرفتی با وجود جابه‌جاشدن باهم

خوش‌ساختی داده‌های (۱۳) و (۱۴) که تفاوتشان در ترتیب قرار گرفتن دو قید «عمداً» و «چمان» است نشان می‌دهد که دو قید وجهی معرفتی می‌توانند در جایگاه شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار بگیرند؛ زیرا براساس رویکرد شاخص چندگانه در کمینه‌گرایی هیچ محدودیتی در تعداد شاخص‌های فرافکن‌های نقش‌ی وجود ندارد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش عنصر «چمان» در گردی کلهری براساس رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه (۲۰۰۴) بررسی شد تا در وهله نخست مشخص شود این عنصر به کدام مقوله نحوی تعلق دارد؛ سپس جایگاه نحوی این عنصر در ساختار جمله نیز تعیین گردد. در بخش اول با ارائه شواهدی از ویژگی قیدها و مقایسه «چمان» با آن‌ها، این نتیجه حاصل شد که عنصر مذکور رفتاری همانند قیدها دارد؛ بنابراین، به این مقوله نحوی متعلق است. از جمله شواهدی که در این زمینه به آن استناد شد «اجباری نبودن حضور قید در جمله و قابلیت حذف شدن آن»، «پذیرفتن پیشوند نفی»، «به کار نرفتن آن با وجه التزامی» و سرانجام «ترتیب خاص هم‌آیی آن با قیدهای ارزیابی» بود. باتوجه به اینکه قید «چمان» بیانگر گواه‌نمایی یا حدس و نتیجه‌گیری است، مشخص شد که این قید از نوع قیدهای وجهی است و طبق دسته‌بندی پالم (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) از انواع وجهیت، در دسته عناصر وجهی گزاره‌ای قرار می‌گیرد. پس از تعیین مقوله نحوی این عنصر به صورت قید وجهی معرفتی، در بخش دوم مقاله، جایگاه نحوی آن در ساختار جمله بررسی و مشخص شد براساس رویکرد شاخص‌بنیاد چینکوئه (۲۰۰۴) که جایگاه قیدها را شاخص فرافکن‌های نقش‌ی می‌داند، این وجه‌نما هم در جایگاه شاخص فرافکن وجه معرفتی قرار می‌گیرد. باتوجه به کاربردهای متنوع این عنصر، بررسی آن براساس طبقه‌بندی پالم (۱۹۹۹؛ ۲۰۰۱) از انواع وجهیت می‌تواند موضوعی برای پژوهشگران باشد تا بررسی کنند این عنصر علاوه بر وجه معرفتی، بیانگر چه وجه یا وجه‌های دیگری است.

منابع

ایلخانی‌پور، نگین (۱۳۹۶). صفات وجهی در زبان فارسی. تهران: مرکز.

- حسین حمه، همزه؛ علی اکبری، نسرین؛ کریمی، یادگار (۱۴۰۰). بررسی وجه و وجهیت در کردی سورانی: تحلیلی نقش‌گرا. فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۹(۴)، ۲۳-۱.
- خزایی، ام‌البین؛ تفکری رضایی، شجاع (۱۳۹۸). تبیین جایگاه قید در زبان فارسی براساس دو رهیافت «افزوده‌بنیاد» سنتی و «شاخص‌بنیاد» چینکوئه. علم زبان، ۶(۱۰)، ۴۳-۷۱.
- رحیمیان، جلال؛ عموزاده، محمد (۱۳۹۲). افعال وجهی در زبان فارسی و بیان وجهیت. پژوهش‌های زبانی، ۴(۱)، ۲۱-۴۰.
- رضایی، والی؛ نیسانی، مژگان (۱۳۹۵). تمایز گواه‌نمایی و وجهیت معرفتی براساس رفتار قیده‌های زبان فارسی. پژوهش‌های زبانی، ۷(۱)، ۳۷-۵۶.
- زاهدی، کیوان؛ بازیان، آیتا (۱۳۸۷). افعال وجهی در ترکی آذری. پژوهشنامه علوم‌انسانی، ۵(۵۷)، ۱۴۱-۱۶۰.
- لبافان خوش؛ زهرا؛ درزی، علی (۱۳۹۳). نگاهی به جایگاه نحوی «باید» و «شاید». پژوهش‌های زبانی، ۵(۳)، ۹۷-۱۱۲.
- میرزاییگی، مسعود؛ گوهری، حبیب؛ خوشبخت، طیبه؛ عزیزفر، اکبر (۱۳۹۸). زمان-وجه-نمود در کردی خزلی. فصلنامه مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران، ۹(۲)، ۱۰۳-۱۲۱.
- نزگوی کهن، مهرداد؛ نقشبندی، زانیار (۱۳۹۵). بررسی افعال وجهی در هورامی. دوماهنامه جستارهای زبانی، ۷(۳)، ۲۲۳-۲۴۳.

References

- Abraham, W. (2002). Modal verbs: Epistemics in German and English. In S. Barbiers, F. Beukema & W. S. Wurff (Eds.), *Modality and Its Interaction with the Verbal System* (pp. 19-51). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Alexiadou, A. (1997). *Adverb placement: A case study in antisymmetric syntax*. Amsterdam: John Benjamins.
- Austin, J. R., Engelberg, S., & Rauh, G. (2004). *Adverbials: The interplay between meaning, context and syntactic structure*. Amsterdam: John Benjamins.
- Barbiers, S. (2002). Current issues in modality: An introduction to modality and its interaction with the verbal system. In S. Barbiers, F. Beukema & W. S. Wurff (Eds.), *Modality and Its Interaction with the Verbal System* (pp. 1-19). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Bybee, J., Perkins, R., & Pagiluca, W. (1994). *The evolution of grammar: Tense, aspect and modality in the languages of the world*. Chicago: University of Chicago Press.
- Chomsky, N. (1995). *The minimalist Program*. Cambridge: The MIT Press.
- Cinque, G. (1999). *Adverbs and functional heads*. Oxford: Oxford University Press.
- Cinque, G. (2004). Issues in adverbial syntax. *Lingua*, 114(6), 683-710.
- Costa, J. (2004). A multifunctional approach to adverb placement: Assumptions, fact and problems. *Lingua*, 114(6), 711-753. [https://doi.org/10.1016/S0024-3841\(03\)00049-4](https://doi.org/10.1016/S0024-3841(03)00049-4)
- Ernst, T. (2004). Principles of adverbial distribution in the lower clause. *Lingua*, 114(6), 755-777. [https://doi.org/10.1016/S0024-3841\(03\)00050-0](https://doi.org/10.1016/S0024-3841(03)00050-0)
- Fintel, K. V. (2006). *Modality and language*. In D. M. Borchert (Ed.). *Encyclopedia of Philosophy* (2nd ed.). Detroit: MacMillan Reference USA.
- Givón, T. (1995). *Functionalism and grammar*. Amsterdam: John Benjamins.
- Haider, H. (2004). Pre- and post-verbal adverbials in OV and VO. *Lingua*, 114(6), 779-807. [https://doi.org/10.1016/S0024-3841\(03\)00051-2](https://doi.org/10.1016/S0024-3841(03)00051-2)
- Hassanpour, A. (1989). *The language factor in national development: The standardization of the Kurdish language*. Ph.D. dissertation in linguistics, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Hasselgard, H. (2010). *Adjunct adverbials in English*. New York: Cambridge university press.
- Hussein Hama, H., Aliakbari, N., & Karimi, Y. (2021). Mood and modality in Sorani Kurdish: A functional analysis. *Western Iranian Languages and Dialects*, 9(4), 1-23. (In Persian) <https://www.doi.org/10.22126/jlw.2021.6008.1504>
- Ilkhanipour, N. (2017). *Modal adjectives in Persian*. Tehran: Markaz. (In Persian)
- Izadi, M. (1992). *The Kurds: A concise handbook*. Washington, DC: Crane Russak.
- Karimi, S. (2005). *A minimalist approach to scrambling: Evidence from Persian*, New York: Mouton de Gruyter.
- Khazaei, U., & Tafakori Rezaei, S. (2019). The position of adverbs in Persian according to traditional adjunct-based and Cinque's specifier-based approaches. *Elm-e zabân*, 6(10), 43-71. (In Persian)
- Labafan Khosh, Z., & Darzi, A. (2015). On the syntactic analysis of Persian modals: Šâyad 'Perhaps' and Bâyard 'Must'. *Journal of Language Research*, 5(2), 97-112. <https://doi.org/10.22059/jolr.2015>

- 54187 (In Persian)
- Laenzlinger, C. (1998). *Comparative studies in word order variation: Adverbs, pronouns and clause structure in Romance and Germanic*. Amsterdam: John Benjamins.
- Lyons, J. (1997). *Semantics* (vol. 2.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mackenzie, D. N. (1962). *Kurdish dialect studies*. Oxford: Oxford University Press.
- Mirzabeigi, M., Gowhari, H., Khoshbakht, T., & Azizifar, A. (2021). The tense–aspect–mood in Khezeli Kurdish. *Western Iranian Languages and Dialects*, 9(2), 103–121. <https://doi.org/10.22126/jlw.2020.4974.1401> (In Persian)
- Naghzgoo kohan, M., & Naghshbandi, Z. (2016). Modal auxiliaries in Hawrami. *Language Related Research*, 7(3), 223–243. (In Persian)
- Narrog, H. (2005). On defining modality again. *Language Sciences*, 27, 165-162.
- Nebez, J. (1976). *Toward a unified Kurdish language*. West Germany: National Union of Kurdish Students in Europe.
- Nuyts, J. (2006). *Modality: Overview and linguistic issues*. In W. Frawley (Ed.). *The Expression of Modality* (pp. 1-26). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Palmer, F. R. (1990). *Modality and the English modals* (2nd ed.). London: Longman.
- Palmer, F. R. (1999). *Mood and modality: Basic principles*. In K. Brown & J. Miller (Eds.). *Concise Encyclopedia of Grammatical Categories*. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Palmer, F. R. (2001). *Mood and modality* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Portner, P. (2009). *Modality*. Oxford: Oxford University Press.
- Radford, A. (1988). *Transformational grammar*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511840425>
- Rahimian, J., & Amouzadeh, M. (2013). Persian modal verbs and the expression of modality. *Journal of Language Research*, 4(1), 21-40. <https://doi.org/10.22059/jolr.2013.35922> (In Persian)
- Rezai, V., & Neisani, M. (2016). Differentiating evidentiality and epistemic modality based on the behavior of Persian adverbials. *Journal of Language Research*, 7 (1), 37–56. <https://doi.org/10.22059/jolr.2016.59413> (In Persian)
- Sueur, J. P. (1978). Adverbes de modalite et verbes modaux epistemiques. *Recherches Linguistiques*, (5-6), 235-272.
- Taleghani, A. (2008). *Modality, aspect and negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamins.
- Van der Auwera, J. & V. A. Plungian (1998). “Modality's semantic map”. *Linguistic Typology*. Vol. 2. pp. 79-124.
- Zahedi, K., & Bazian, A. (2008). Modal verbs in Azeri Turkish. *Human sciences*, (57), 141–160. (In Persian)